ואפי' במקום מדרון נמי. היאך נפטר בשבועה במקום שנני אדם רגילין להלך אח"כ מניח עדיס: **היכא דאיכא ראיה.** במקום שעדיס מצויין: **נייסי ראיה.** ולא יפטר בשבועה כאיסי ור' מאיר אית ליה נתקל אנוס הוא הלכך שומר שכר נמי פטור ודאיסי לית ליה: ה"ג **ור' חייא בר אבא וכו'** ולא גרסינן אלא. ומילתא נאפי נפשיה מתרץ הא דרמינן לעיל דר"מ אדר' מאיר בנתקל ואמר ר' אלעזר תברא וכו' ור' חייא בר אבא פליג אדר' אלעזר ואמר לעולם חד תנא הוא ונתקל ולאי פושע הוא והכא היינו טעמא דמיפטר בשבועה: **שבועה זו תקנת חכמים.** להיפטר בה ולקמיה מפרש מאי משתבע הא פשע: **שאם אי אתה.** פוטרו מן התשלומין כשנתקל אין לך אדם וכו' שדואג שלא יכשל ותשבר: **היכי משתבע.** לרבי חייא בר אבא אליבא דר"מ הא ודאי פושע הוא: **ואמא רבי יהודה.** לאיפלוגי ולמימר נתקל לאו פושע הוא אלא קרוב לאונס ולפשיעה ודמי לגמיכה ואנידה ותקנת חכמים אין כאן אלא האי כי דייניה והאי כי דייניה: ד)**אין גמרא כרבי מאיר.** דשניהן פטורין בשבועה שמעתי אף אני ומיהו תמיה אני דנשלמא שומר חנם משתבע אלא פשע דאמא בעלמא כר' יהודה סבירא לי דנתקל לאו פושע הוא ולאו אונס אלא שומר שכר כו': **כרספקא.** רחבה: **זיזא.** קורה היוצא מן הכותל ובולטת לרשות הרבים: **אייתי ראיה.** ואינו נאמן בשבועה אלא בעדים: **וביניים לך.** קניתי לך: **ותקיפו להו.** החמירו: **קלא איתי להו.** איתת החמירו ואיזל מי היו ושל מי היו שמא שלך היו או אינית תומך בדמים פחותים ולא אזלך החמירו: **דדרו באגרא.** מוט כפוף באמצעו ונותנו על כתפו (ה) ונושא שני בדין ה) בשני לאשיו ונושא בו משא כבד: **משלם פלגא.** פועל שקבל עליו להולך חציות ממקום למקום ונשאם באותו מוט ונשבר משלם פלגא: **מאי טעמא נפיש לחד.** ולא היה להטעינו לבדו: **וזוטר לתרי.** וכיון דאינו ראוי לשני משאות דרך בני אדם להתחזק ולטוענו כאחד הלכך דמי נמי לאונס: **דדרו בדיגלא.** עץ מפולל בראשו וקושר בו משא שני בני אדם ומכניס לאחרו בין שני פגליו ומוטל על ב' כתפיו וקורין אותו בלשון אשכנז גבל"ת וראשו של מטה אחוך וכשעומד לפוש מניחו בקרקע: **משלם כוליה.** שפשיעה היא שהרבה במשא שני בני אדם: **שקולאי.** נושאי משאות ותבריו ליה שלא במקום מדרון ובפשיעה אי נמי בדיגלא: **בדרך טובים.** לפנים משורת הדין: **וארחות צדיקים תשמור.** סיפיה דקרא הוא:

הדרן עלך השוכר את האומנין

השוכר אם הפועלים. אינו יכול לכופן. בגמרא פריך פשיטא: **מהיקה.** ליפתן: **בשעתו.** בעת מלכותו דמלך והדיוט הוא ו): **שכח בני אברהם יצחק ויעקב.** וסעודתו של אברהם גדולה משל שלמה כדמפרש בגמרא ז): **עד שלא התחילו במלאכה.** דאין כאן אלא דבריס ודבריס אין בהם (ח) משום מחוסרי אמנה דאינו משהתחילו לא תוכל לחזור: **גמ' דטפא.** הוסיף על שכרן משאר פועלין: בכניסתו

ואפילו במקום מדרון נמי התינח היכא דליכא ראיה אבל היכא דאיכא ראיה ניתי ראיה ונפטר דתניא איסי בן יהודה אומר יאין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם ט)הא יש רואה יביא ראיה ויפטר ור' חייא בר אבא א"ר יוחנן אשבועה זו תקנת חכמים היא שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם המעביר חבית לחבירו ממקום למקום היכי משתבע אמר רבא שבועה שלא בכוונה שברתיה ואתא ר' יהודה למימר שומר חנם ישבע נושא שכר ישלם האי כדיניה והאי כדיניה ואתא ר' אלעזר למימר אין גמרא כר"מ ומיהו תמיה אני אם יכולים זה וזה לישבע בשלמא שומר חנם משתבע שלא פשע בה אלא שומר שכר אמאי משתבע כי לא פשע נמי בעי שלומי ואפילו שומר חנם נמי הא תינח במקום מדרון שלא במקום מדרון מי מצי משתבע שלא פשע ואפילו במקום מדרון נמי הא תינח היכא דליכא ראיה היכא דאיכא ראיה ניתי ראיה ויפטר דתניא איסי בן יהודה אומר אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם הא יש רואה יביא ראיה ויפטר ההוא גברא דהוה קא מעבר חביתא דחמרא בריסתקא דמחוזא ותברה בזיזא דמחוזא אתא לקמיה דרבא א"ל ריסתקא דמחוזא שכיחי בה אינשי זיל אייתי ראיה [א] ואיפטר א"ל רב יוסף בריה כמאן כאיסי א"ל אין כאיסי ב)וסבירא לן כוותיה ג)ההוא גברא דא"ל לחבריה זיל זבין לי ארבע מאה דני חמרא אזל זבן ליה לסוף אתא לקמיה א"ל זביני לך ארבע מאה דני חמרא ותקיפו להו אתא לקמיה דרבא א"ל ד)ארבע מאה דני חמרא תקיפי קלא אית לה למילתא זיל אייתי ראיה דמעיקרא כי מזבנת להו חמרא מעליא הוה ואיפטר א"ל רב יוסף בריה כמאן כאיסי א"ל אין כאיסי ה)וסבירא לן כוותיה ו)אתקין רב חייא בר יוסף בסיכרא הני דדרו באגרא ואיתבר ז)נשלם פלגא מאי טעמא נפיש לחד וזוטר לתרי קרוב לאונס וקרוב לפשיעה בדיגלא משלם כולה רבה בר בר ח)חנן תברו ליה הנהו שקולאי חביתא דחמרא שקל לגלימייהו אתו אמרו לרב אמר ליה הב להו גלימייהו אמר ליה דינא הכי אמר ליה אין ט)למען תלך בדרך טובים יהיב להו גלימייהו אמרו ליה עניי אנן וטרחינן כולה יומא וכפינן ולית לן מידי אמר ליה זיל הב אגרייהו א"ל דינא הכי אמר ליה אין ט)וארחות צדיקים תשמור:

הדרן עלך השוכר את האומנין

השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב יבמקום שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב אינו רשאי לכופן המקום שנהגו לזון יזון לספק במתיקה יספק הכל כמנהג המדינה יאמעשה בר' יוחנן בן מתיא שאמר לבנו צא שכור לנו פועלין הלך ופסק להם מזונות וכשבא אצל אביו אמר לו בני אפילו אם אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהן שהן בני אברהם יצחק ויעקב אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטנית בלבד רבן שמעון בן גמליאל אומר לא היה צריך לומר הכל כמנהג המדינה: **גמ'** פשיטא לא צריכא דטפא להו אאגרייהו מהו דתימא אמר להו הא דטפאי לכו אאגרייכו אדעתא דמקדמיתו ומחשכיתו בהדאי קא משמע לן דאמרו ליה האי דטפת לן אדעתא דעבדינן לך עבידתא שפירתא אמר ריש לקיש פועל

השוכר את הפועלי' ואמר להם להשכים ולהעריב. פי' ר"י בשאכרן סתמא ואמר להם שהשכירן כבר להשכים ולהעריב אבל אם התנה מעיקרא הכל לפי תנאו: פועל

ו) [ע' תוס' לעיל ו. ד"ה שבועה], ז) [ל"ל תנה וגי' רי"ף ורא"ש רבה בר רב הונא], ח) לעיל מט., ט) [איין לעמוד הקודם], י) בס"ל: כדין, יא) [גיטין סח:], יב) [לקמן קו:].

תורה אור השלם

1 כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ חֲמוֹר אוֹ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וְכָל בְּהֵמָה לִשְׁמֹר וּמֵת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אֵין רֹאֶה: שְׁבֻעַת יְיָ תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ וְלָקַח בְּעָלָיו וְלֹא יְשַׁלֵּם:

שמות כב ט י

2 לְמַעַן תֵּלֵךְ בְּדֶרֶךְ טוֹבִים וְאָרְחוֹת צַדִּיקִים תִּשְׁמֹר: משלי ב כ

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה דדרו וכו' על כתפו ונותן שני בדין: (ו) ד"ה עד שלא וכו' אין בהם. נ"ב תימה דבפ' הזהב דף מט מבואר דיש בדבריס משום מחוסרי אמנה:

גליון הש"ס

גמ' נשלם פלגא. עיין ב"מ דף סב ע"ב תוס' ד"ה אימתי:

הגהות הגר"א

[א] גמ' זיל אייתי ראיה. נ"ב גי' הרי"ף ורא"ש דלא פשעת בה ועי' במלחמות:

לעזי רש"י

גבל"א. קלשון (בגרמנית).

מוסף רש"י

צא ואמור להם כו'. שלוה אם בנו לחזור בתנאו עד שלא יתחילו המלאכה ולפסוק להם מזונות קלים (לעיל מט).

עין משפט נר מצוה

צו א מיי' פ"ג מהל' שכירות הל' ב ועי' בהגהות ובמ"מ סמג עשין פט טוש"ע מ"מ סי' דש סעי' ו:

ב [מיי' פ"ו מהל' אלה הל"ג טוש"ע מ"מ סי' קפז סעי' ו]:

צז ג מיי' פ"ג מהל' שכירות הלכה ו סמג עס טוש"ע מ"מ סי' דש סעי' ו [וסי' רלד סעי' ב] וסי' ש"ה פ"ו:

צח ד ה ו מיי' פ"ב מהל' שלוחין ושותפין הל' ט סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' קפז סעי' ב:

צט ז מיי' פ"ג מהל' שכירות הל' ב סמג עשין פט טוש"ע מ"מ סי' דש סעי' ב:

א ח מיי' פ"ע מהל' שכירות הל' ו סמג עשין פט טוש"ע מ"מ סי' שלו סעי' ו:

ב ט מיי' עס טוש"ע עס סעי' ב:

ג י (מיי' עס) טוש"ע עס סעי' ו: